

Torsdag med THORS

7.4.83

FÄRDMANSGÅVA är en åländsk motsvarighet till "tulijaiset", ett gammalt ord som prof. Thors tycker vi gott kan ta till hedra. Gerillakrigare och genitiv-s är också aktuella i dagens text.

För någon vecka sedan var det tal i spalten om tänkbara svenska motsvarigheter till det kända finska tulijaiset, en liten present som gäster har med sig. Det har kommit en uppgift om ett mycket intressant åländskt ord, nämligen **färdmansgåva**.

Jag finner ordet vara bra. Det har den givna fördelen att det inte är konstruerat. I förleden **färdman** har vi ett ord som faktiskt finns (eller har funnits) i svenskt skriftspråk. Den enda förändring som behöver göras beträffande ordets form är det naturliga utbytet av det åländska målets tjocka l mot högspråkets rd. Med **färdman** kan vi mena både långväga gäster och närmare grannar. — Jag tackar meddelaren, som är ålänning till börden men numera bosatt "i riket", såsom det brukar heta på Åland.

En annan frågande har fäst sig vid en egendomlig användning av ordet **gerilla**. En tidning hade använt uttrycket "gerilla Jose Sanchez".

Det skall först sägas, att **gerilla** är ett spanskt ord (diminutiv till ordet **guerra** "krig", således egentligen "litet krig"). Den mycket vanliga användningen i vårt språk, **gerilla** om irreguljära trupper, t.ex. "gerillan angriper regeringstrupperna med framgång", är strängt taget inte riktig, men har blivit vanlig och finns f.ö. åtminstone i engelskan. Den betydelseskridningen kan vi inte göra något åt. Men användningen om en enskild krigare känns främmande. Jag skulle ha skrivit t.ex. **gerillakrigaren** Jose S.

Från en tredje frågande kommer ett spörsmål som gäller användningen

av genitiv efter långa namn. Det är först fråga om genitiven av uttrycket "Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi". Genitiv behövs till ex. framför ordet **rum**, men efter vilket ord skall den placeras?

Bruket i sådana fall av genitiven efter huvudordet, dvs. efter **fakulteten**, är typisk för kanslispråk, och i ett protokoll skulle jag utan tvekan skriva "Pedagogiska fakultetens vid ÅA. mötesrum". Men ju ledigare, alltså ju närmare talspråket uttrycket är, desto hellre placeras man genitivens s efter Åbo Akademi, alltså i tal och i ett informellt brev: P.F. vid Åbo Akademis mötesrum.

Ett annat fall av samma slag är "Finlands svenska skolungdomsförbund rf". Var skall genitivens s placeras i detta fall?

Här gäller samma princip. I en officiell skrivelse skulle jag skriva t.ex. "Finlands svenska skolungdomsförbunds rf ordförande", men i tal och vanliga brev placeras s efter rf: "FSS rf:s ordförande".

Sådana här fall kan sägas följa bruket i pastillnamnet "Kungen av Danmarks bröstkarameller". Det är ju pastillernas namn på askarna, men det kunde gott tänkas att en formell text skulle använda formen "Kungens av Danmark b.". I många fall kan man klara problemet genom att använda omskrivning, men inte i de två fallen som frågan gäller.

Till slut skall jag ta upp en namnfråga. "Har inte **Sjundeå** fått sitt namn därför att det är den sjunde (större) ån, från Åbo räknat?"

Förklaringen är inte helt ny. Den nämns som en namnförklaringsågen av Freudenthal, för c. 100 år sedan. Nutida namnforskare är inte heller villiga att tro på förklaringen, utan tänker sig t.ex. att förleden i **Sjundeå** är ett gammalt personnamn **Sjunde**. Här kan hänvisas till Åke Granlunds "Studier över östnyländska ortnamn".

Carl-Eric Thors